

אגרת התשובה

פרק א תניא בסוף יומא שלשה חלוקי כפרה
 הם ותשובה עם כל אחד . עבר
 על מ"ע ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו עבר על
 מל"ת ושב תשובה תולה ויוה"כ מכפר . (פי' דאע"ג
 דלענין קיום מ"ע גדולה שדוחה את ל"ת . היינו משום
 שע"י קיום מ"ע ממשך אור ושפע בעולמות עליונים
 מהארת אור א"ס ב"ה (כמ"ש בזהר דרמ"ח פקודין
 אינון רמ"ח אברין דמלכא) וגם על נפשו האלקית כמ"ש
 אשר קדשנו במצותיו . אבל לענין תשובה אף שמוחלין
 לו העונש על שמדד במלכותו ית' ולא עשה מאמר
 המלך . מ"מ האור נעדר וכו' וכמארז"ל ע"פ מעוות לא
 יוכל לתקן זה שביטל ק"ש של ערבית או וכו' . דאף
 שגודר מעתה לקרות ק"ש של ערבית ושחרית לעולם
 אין תשובתו מעלת לתקן מה שביטל פ"א . והעובר
 על מל"ת ע"י שנרבק הרע בנפשו עושה פגם למעלה
 בשרשה ומקור חוצבה (בלבוש' דיי"ס דעש' כמ"ש
 בת"ז לבושין תקינת לון דמנייהו פרוזן נשמתין לבי'ג
 וכו') לכך אין כפרה לנפשו ולא למעלה עד יוה"כ
 כמ"ש וכפר על הקדש מטומאות בג"י ומפשעיהם וכו'
 לפני ה' חטתו לפני ה' דייקא ולכן אין ללמוד מכאן
 שום קולא ח"ו במ"ע ובפרט בת"ת . ואדרבה ארז"ל
 ויתר הקב"ה על ע"ז וכו' אף שהן כריתות ומיתות
 ב"ד ולא ויתר על ביטול ת"ת) . עבר על כריתות
 ומיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסודין ממרקין (פי'
 גומרין הכפרה והוא מלשון מריקה ושטיפה לצחצוח
 הנפש . כי כפרה היא לשון קינוח שמקנה לכלך
 החמא) שנאמר ופקדתי בשכמ פשעם ובנגעים עונם .

אגרת התשובה צא

עכ"ל הברייתא: והנה מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד (כדאי' בנמ' פ"ג דסנהדרין ובח"מ סס' ל"ד לענין עדות) והיינו שיגמור בלבו בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה למרוד במלכותו ית' ולא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע הן במל"ת. וזהו עיקר פי' לשון תשובה לשוב אל ה' בכל לבו ובכל נפשו לעבדו ולשמור כל מצותיו כמ"ש יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וכו'. ובפ' נצבים כתיב ושבת עד ה' אלקך ושמעת בקולו וכו' בכל לבבך וכו' שובה ישראל עד ה' אלקך וכו' השיבנו ה' אלקך וכו'. ולא כדעת ההמון שהתשובה היא התענית. ואפי' מי שעבר על כריתות ומיתות ב"ד שגמר כפרתו היא ע"י יסורים. היינו שהקב"ה מביא עליו יסורים (וכמ"ש ופקדתי בשבת וכו' ופקדתי דייקא) והיינו כשתשובתו רצויה לפניו ית' בשיבו אל ה' בכל לבו ונפשו מאהבה אזי באתערותא דלתתא וכמים הפנים וכו' אתערותא דלעילא לעורר האהבה וחסד ה' למרק עונו ביסורים בעוה"ז וכמ"ש כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכו'. ולכן לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג שום תענית כלל במצות התשובה אף בכריתות ומיתות ב"ד. רק הידוי ובקשת מחילה כמ"ש בתורה והתוודו את חטאתם וכו'. ומ"ש ביואל שובו עדי בכל לבבכם בצום ובבכי כי היינו לבטל הגזירה שנגזרה למרק עון הדור ע"י יסודי' בארבה. וזהו הפעם בכל תעניות שמתענין על כל צרה שלא תבא על הצבור וכמ"ש במגלת אסתר. ומ"ש בספרי המוסר ובראשם ספר הרוקח וס' הסידים

אגרת התשובה

הרבה תעניות וסיגופים לעובר על כריתות ומיתות ב"ד וכן למוציא זרע לבטלה שחייב מיתה בידי שמים כמ"ש בתורה גבי ער ואונן ודינו כחייבי כריתות לענין זה. היינו כדי לינצל מעונש יסורי' של מעלה ח"ו. וגם כדי לזרז ולמדר גמר כפרת נפשו. וגם אולי אינו שב אל ה' בכל לבו ונפשו מאהבה כ"א מיראה: **פרק ב אך** כל זה לענין כפרה ומחילת העון שנמחל לו לגמרי מה שעבר על

מצות המלך כשעשה תשובה שלימה ואין מזכירין לו דבר וחצי דבר ביום הדין לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב ונפטר לגמרי מן הדין בעוה"ב. אמנם שיהי' לדצון לפני ה' ומרוצה וחביב לפניו ית' כקודם החטא להיות נחת רוח לקונו מעבודתו. היה צריך להביא קרבן עולה אפי' על מ"ע קלה שאין בה כרת ומיתת ב"ד כמו שרדשו רז"ל בת"כ ע"פ ונרצה לו וכדאיתא בגמ' פ"ק דזבחים דעולה מכפרת על מ"ע והיא חרוץ לאחר שעשה תשובה ונמחל לו העונש. וכאדם שסרח במלך ופייסו ע"י פרקליטין ומחל לו. אעפ"כ שולח חרוץ ומנחה לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך (ולשון מכפרת וכן מ"ש בתורה ונרצה לו לכפר עליו אין זו כפרת נפשו אלא לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו כדאי' שם בגמ' וכמ"ש תמים יהי' לדצון). ועכשיו שאין לנו קרבן להפיק רצון מה' התענית הוא במקום קרבן כמ"ש בגמרא שיהא מיעוט חלבי ודמי שנחמעט כאלו הקרבתי לפניך וכו'. ולכן מצינו בכמה תנאים ואמוראי' שעל דבר קל היו מתענים תעניות הרבה מאד כמו ראב"ע שהי' מתיר שתהא

פרה יוצאה ברצועה שבין קרניה בשבת וחכמים אוסרי' ופ"א יצאה כן פרתו של שכנתו ולא מיתה בה והושחרו שיניו מפני הצומות על שלא קיים דברי חביריו. וכן ר' יהושע שאמר בושני מדבריכם ב"ש והושחרו שיניו מפני הצומות. ורב הונא פעם אחת נתהפכה לו רצועה של תפילין והתענה מ' צומות. וכתנה רבות. ועל יסוד זה לימד האריו"ל לתלמידיו עפ"י חכמת האמת מספר הצומות לכמה עונות וחמאים אף שאין בהן כרת ולא מיתה בידי שמים כמו על הכעס קנ"א תעניות וכו'. ואפי' על איסור דרבנן כמו סתם יינם יתענה ע"ג תעניות וכו' וכן על ביטול מ"ע דרבנן כמו תפלה יתענה ס"א תעניות וכו' ודרך כלל סוד התענית היא סגולה נפלאה להתגלות רצון העליון ב"ה כמו הקרבן שנא' בו ריח ניחוח לה'. וכמ"ש בישעי' הלזה תקרא צום ויום רצון לה' מכלל שהצום הנרצה הוא יום רצון:

פרק ג והנה חכמי המוסר האחרונים נחלקו במי שחטא חטא א' פעמים רבות. דיש אומרים שצריך להתענות מספר הצומות לאותו חטא פעמים רבות כפי המספר אשר חטא. כגון המוציא זרע לבטלה שמספר הצומות המפורש בתיקוני תשובה מהאריו"ל הן פ"ד תעניות ואם חטא בזה עשר או עשרים פעמים עד"מ צריך להתענות עשר או עשרים פעמים פ"ד וכן לעולם. דומיא דקרבן חטאת שחייב להביא על כל פעם ופעם. ויש מדמין ענין זה לקרבן עולה הבאה על מ"ע דאפי' עבר על כמה מ"ע מתבפר בעולה אחת כדאי' בגמ' פ"ק דזבחים. והברעה המקובלת

אגרת התשובה

המקובלת בזה להתענות ג"פ כפי מספר הצומות
 דחמא זה. והיינו רנ"ב צומות על הוצאות שו"ל וכן
 בשאר חמאים ועונות. והמעם הוא עפ"י מ"ש בזה"ק
 ס"פ נח כיון דהב ב"נ קמי קדב"ה זמנא דדא עביד
 רשימו כו' זמנא תליתאה אתפשט יהוא כתמא מסמרא
 דא לסמרא דא כו'. לכך צריך מספר הצומות ג"כ
 ג"פ וכו'. אכן כל זה באדם חזק ובריא שאין ריבוי
 הצומות מזיק לו כלל לבריאות גופו וכמו בדורות
 הראשונים. אבל מי שריבוי הצומות מזיק לו שאפשר
 שיוכל לבא לידי חולי או מיהוש ח"ו כמו בדורותינו
 אלה. אסור לו להרבות בתעניות אפי' על כריתות
 ומיתות ב"ד ומכ"ש על מ"ע ומל"ת שאין בהן כרת.
 אלא כפי אשר ישער בנפשו שבדאי לא יזיק לו כלל.
 כי אפי' בדורות הראשונים בימי תנאים ואמוראים לא
 היו מתענין בכה"ג אלא הבריאים דמצו לצעורי נפשיהו
 ודלא מצו לצעורי נפשיה ומתענה נקרא חוטא בנמ'
 פ"ק דתענית. ואפי' מתענה על עבירות שבידו כדפרש"י
 שם וכדאיתא בנמ' פ"ק דזבחים שאין לך אדם מישראל
 שאינו מחוייב עשה וכו'. ומכ"ש מי שהוא בעל
 תורה שחוטא ונענש בכפליים כי מחמת חלישות
 התענית לא יוכל לעסוק בה כראוי. אלא מאי תקנת'
 כדכתיב וחמאך בצדקה פרוק. וכמ"ש הפוסקים ליתן
 בעד כל יום תענית של תשובה ערך ה"י ג"פ וכו'
 והעשיר יוסיף לפי עשרו וכו' כמ"ש המ"א הלכות תענית:
 ומ"מ כל בעל נפש החפץ קרבת ה' לתקן נפשו
 להשיבה אל ה' בתשובה מעולה מן המובחר.
 יחזור על עצמו להשלים עכ"פ פעם א' כל ימי חייו

מספר הצומות לכל עון ועון מעונות החמורים שחייבין עליהם מיתה עכ"פ ואפי' בידי שמים בלבד כגון להוצאות ז"ל פ"ד צומות פ"א בימי חייו. ויכול לדחותן לימים הקצרים בחורף ויתענה כעשר תעניות עד"מ בחורף א' או פחות ויגמור מספר הפ"ד צומות בש' שנים או יותר כפי כחו (וגם יכול לאכול מעט כג' שעות לפני נ"ה ואעפ"כ נחשב לתענית אם התנה כן) ולתשלום רנ"ב צומות כג"ל יתענה עוד ד' פעמים פ"ד עד אחר חצות היום בלבד דמיחשב ג"כ תענית בירושלמי. וב' חצאי יום נחשבים לו ליום א' לענין זה. וכן לשאר עונות כיוצא בהן אשר כל לב יודע מרת נפשו והפץ בהצדקה:

אכן מספר הצומות העודפי' על רנ"ב וכה"ג שהיה צריך להתענות לחוש לדעת המחמירי' להתענות מספר הצומות שעל כל חטא וחטא כפי מספר הפעמים שחטא כג"ל. יפרה כולן בצדקה ערך ח"י ג"פ בעד כל יום. וכן שאר כל תעניות שצריך להתענות על עבירות שאין בהן מיתה ואפי' על ביטול מ"ע דאורי"י ודרבנן ות"ת כנגד כולם כפי המספר המפורש בתיקוני התשובה מהאר"י ז"ל (ורובם נזכרים במשנת חסידים במס' התשובה) הכל כאשר לכל יפרה בצדקה כג"ל או לא מצי' לצעורי נפשי' כג"ל. ואף שיעלה לסך מסויים אין לחוש משום אל יבזבו יותר מחומש. דלא מקרי בזבו בכה"ג מאחר שעושה לפדות נפשו מתעניות וסיגופים. ולא גרעא מרפואת הגוף ושאר צרכיו. ולפי שמספר הצומות המזכירי' בתקוני תשובה הנ"ל רבו במאד מאד לכן נהגו עכשיו כל החרדים לדבר

אגרת התשובה

לדבר ה' להרבות מאד מאד בצדקה. מחמת חלישות
הרוח דלא מצו לצעורי נפשם כולי האי (וכמ"ש במ"א
ע"פ חסדי ה' כי לא חמנו):

**פרק ד ואורם כל הנ"ל הוא לגמר הכפרה ומירוק
הנפש לה' אחר התשובה כמ"ש**

לעיל מהנמ' פ"ק הזכחים דעולה דורון היא לאחר
שריצה הפרקליט וכו'. אמנם התחלת מצות התשובה
ועיקרה לשוב עד ה' באמת ובלב שלם. ההכרה
לבאר היטב בהרחבת הביאור. בהקדים מ"ש בווה"ק
בביאור מלת תשובה ע"ד הסוד. תשוב ה'. ה'
תתאה תשובה תתאה. ה' עילאה תשובה עילאה.

וגם מ"ש בווה"ק בקצת מקומות שאין תשובה מועלת
לפוגם בריתו ומציא ז"ל. והוא דבר תמוה מאד שאין
לך דבר עומד בפני התשובה ואפי' ע"ז וג"ע וכו'.

ופי' בר"ח שכונת הודר שאין מועלת תשובה תתאה
כ"א תשובה עילאה וכו'. הנה להבין זאת מעט מועיר
צריך להקדים מה שמבואר מהכתוב ומדברי רז"ל ענין
הכרת ומיתה בידי שמים כשעבר עכירה שחייבי' עלי'

כרת ה' מת ממש קודם חמשים שנה. ובמיתה בידי
שמים מת ממש קודם ששים שנה כחנניה בן עוזר
הנביא בירמי' (ולפעמי' גם במיתה בידי שמים נפרעין

לאחר כמו שמצינו בער ואונן) והרי נמצאו בכל דור
כמה וכמה חייבי בריתות ומיתות והאריכו ימיהם
(ושניהם) [ושנותיהם] בנעימים. אך הענין יובן עפ"י

מ"ש כי חלק ה' עמו וכו' חלק משם הוי' כ"ה כדכתיב
ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכו נפח וכו'.
ואף שאין לו דמות הגוף וכו' ח"ו. אך דברה תורה

כלשון

כלשון בנ"א. כי כמו שיש הפרש והבדל גדול באדם
 התחתון עד"מ בין ההבל שיוצא מפיו בדיבורו להבל
 היוצא ע"י נפיתה. שביוצא בדיבורו מלוכש בו כח
 וחיות מעט מועיר והוא בחי' חיצונית מנפש החיה
 שבקרבנו. אבל ביוצא בכח הנופת דמחוכו נפח מלוכש
 בו כח וחיות פנימי' מבחי' הנפש החיה וכו'. ככה
 ממש עד"מ המבדיל הבדלות לאין קץ. יש הפרש
 עצום מאד למעלה בין כל צבא השמים ואפי' המלאכי'
 שנבראו מאין ליש וחיים וקיימי' מבחי' חיצונית החיות
 והשפע שמשפיע א"ס ב"ה להתחות העולמות וברי'
 זו נקראת בשם רוח פיו עד"מ כמ"ש וברוח פיו כל
 צבאם והוא בחי' חיות המלוכשת באותיות שבעשרה
 מאטרות (שהן בחי' כלים והמשכות וכו' כמ"ש בלק"א
 ח"ב פי"א). ובין נשמת האדם שנמשכה תחלה מבחי'
 פנימי' החיות והשפע שמשפיע א"ס ב"ה כמ"ש ויפח
 וכו' ואח"כ ירדה בסתר המדרגה ג"כ ע"י בחי' האותיות
 שבמאמר נעשה אדם וכו' כדי להתלבש בגוף עוה"ז
 התחתון. ולכן נקראו המלאכי' בשם אלקים בכתוב
 וכמ"ש כי ה' אלקיכם אלקי האלקי' כי הודו לאלקי'
 האלקי' כי ויבאו בני האלקי' להתייצב בו'. לפי שיניקת
 החיות היא מבחי' חיצונית שהיא בחי' האותיות לכד
 ושם אלקים הוא בחי' חיצונית לגבי שם הוי' ב"ה.
 אבל נשמת האדם שהיא מבחי' פנימי' החיות היא
 חלק שם הוי' ב"ה. כי שם הוי' מורה על פנימי' החיות
 שהיא למעלה מעלה מבחי' האותיות. וביאור הענין
 כגודע ממאמר אליהו אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין
 וקריגין להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין

אגרת התשובה

וכו'. אנת חכים ולא בחכמה ידיעא אנת מבין ולא
 בבינה ידיעא וכו'. וכל הי' ספירות נכללות ונרמזות
 בשם הוי' ב"ה. כי הוי'ד שהוא בחי' נקודה לבד
 מרמות להכמתו ית' שהוא בבחי' העלם והסתר קודם
 שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה והתבנה (והקוץ
 שעל הוי'ד רומז לבחי' רצון העליון ב"ה שלמעלה
 מעלה ממדרגת בחי' חכמה עילאה כנודע). ואחר
 שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה והתבנה לעלמין
 סתימין נכללת ונרמזת באות ה"א שיש לה בחי'
 התפשטות לרוחב המורה ומרמז על הרחבת הביאור
 והתבנה וגם לאורך המורה על בחי' ההמשכה וההשפעה
 מלמעלה למטה לעלמין סתימין. ואח"כ כשנמשכת
 המשכה והשפעה זו יותר למטה לעלמין דאתגליין.
 וכמו האדם שרוצה לגלות חכמתו לאחרים ע"י דיבור
 עד"מ. נכללת ונרמזת המשכה זו באותיות ו"ה. כי
 הוי"ו מורה על ההמשכה מלמעלה למטה. וגם
 המשכה זו היא ע"י מדת חסדו וטובו ושאר מדותיו
 הקדושות הנכללות בדרך כלל במספר שש שבפסוק
 לך ה' הגדולה וכו' עד לך ה' הממלכה וכו' ולא עד
 בכלל. כי מדת מלכותו ית' נק' בשם דבר ה' כמ"ש
 באשר דבר מלך שלטון ונכללת ונרמזת באות ה"א
 אחרונה של שם הוי'. כי פנימי' ומקור הדיבור הוא ההבל
 העולה מן הלב ומתחלק לה' מוצאות הפה אחת"ע
 מהגרון וכו'. וגם הברת ה"א היא בחי' הבל לבד
 כמ"ש אתא קלילא דלית בה משישא. ואף שאין לו
 דמות הגוף ח"ו. אך דברה תורה כלשון בני אדם.
 בשגם שגם דבר ה' כ"ב אותיות המתחלקות לה'

חלקי המוצאות ובהן נברא כל היצור (וכמ"ש בלק"א
 ה"ב פי"א ביאור ענין אותיות אלו). וככה ממש עד"מ
 המכדיל הברלות לאין קץ בנשמת האדם שהיא בחי'
 נפש האלקי' דמתוכיה נפח יש בה בחי' שכל הנעלם
 המרומו באות יו"ד שבכחו לצאת אל הגילוי להבין
 ולהשכיל באמתתו ית' ובגדולתו וכו' כל חד וחד לפום
 שיעורא דילי' לפי רוחב שכלו ובינתו. וכפי אשר
 מעמיק שכלו ומרחיב דעתו ובינתו להתבונן בגדולתו
 ית' אוי מרומות בינתו באות ה"א שיש לה רוחב וגם
 אורך המורה ההמשכה מלמעלה למטה להוליד מבינתו
 והתבוננותו בגדולת ה' אהבה ויראה ותולדותיהן
 במחו ותעלומות לבו ואח"כ בבחי' התגלות לבו.
 ומה נמשכה עבודה האמיתית בעסק התורה והמצות
 בקול ודבור או מעשה הן אותיות וא"ו ה"א וכו'. וגם
 ההתבוננות להבין ולהשכיל באמתתו וגדולתו ית'
 נמשכה ג"כ מהתורה דאורייתא מחכמה נפקא היא
 בחי' יו"ד של שם הוי' וכו':

פרק ה והנה המשכת וירדת הנפש האלקי'

לעוה"ז להתלבש בגוף האדם
 נמשכה מבחי' פנימי' ומקור הדיבור הוא הבל העליון
 המרומו באות ה"א תתאה כנ"ל וכמ"ש ויפח באפיו
 נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ומאן דנפח וכו'.
 וז"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו פי' כמו חבל
 עד"מ שראשו א' קשור למעלה וקצהו למטה. כי הנה
 פשט הכתוב מ"ש ויפח הוא להורות לנו כמו שעד"מ
 כשהאדם נפח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ
 ומפסיק בינתיים אין הבל הנפח עולה ומגיע כלל
 לאותו

לאותו מקום ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם לבדו הבל העליון. אך באמת אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית' כי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיני' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד ואידו ממלא כל עלמין וכו' אלא כמ"ש בישעי' כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם. והטעם לפי שהם נגד רצון העליון ב"ה המוח' את הבל כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ (וכמ"ל שהוא מקור השפעת שם הוי' ונרמז בקוצו של יו"ד). וזהו ענין הכרת. שנכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ב"ה שנמשכה מה"א תתאה כנ"ל. וכמ"ש בפ' אמור ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה'. מלפני דייקא. ובשאר עבירות שאין בהן כרת עכ"פ הן פוגמין הנפש כנודע. ופגם הוא מלשון פגימת הסכין והוא עד"מ מחבל עב שזור מתרי"ג חבלים דקים ככה חבל ההמשכה הנ"ל כלול מתרי"ג מצות וכשעובר ח"ו על אחת מהנה נפסק חבל הדק וכו'. אך גם בחייב כרת ומיתה נשאר עדיין בו הרשימו מנפשו האלקי' ועי"ז יכול לחיות עד ג' או ס' שנה ולא יותר (ומ"ש בשם הארז"ל שנכנסה בו בחי' המקף וכו' אינו ענין לחיי גשמות הגוף ומיירי עד ג' שנה או בזמן הזה כדלקמן):

פרק ו' אמנם זהו בזמן שהיו ישראל במדרגה עליונה כשהיתה השכינה שורה בישראל בבהמ"ק. ואז לא היו מקבלים חיות לגופם רק ע"י נפש האלקי' לבדה מבחי' פנימי' השפע שמשפיע

שמשפיע א"ם ב"ה ע"י שם הוי" ב"ה כנ"ל. אך לאחר שירדו ממדרגתם וגרמו במעשיהם סוד גלות השכינה כמ"ש ובפשעיכם שולחה אמכם דהיינו שירדה השפעת בחי' ה"א תתאה הנ"ל ונשתלשלה ממדרגה למדרגה למטה מטה עד שנתלבשה השפעתה בי"ס דנוגה המשפיעות שפע וחיות ע"י המזלות וכל צבא השמים והשרים שעליהם לכל החי הגשמי שבקוה"ז וגם לכל הצומח כמארו"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו מזל וכו'. ואזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל חיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש כמ"ש נמשל כבהמות נדמו. ואדרבה ביתר שאת ויתר עז עפ"י המבואר מזה"ק פ' פקודי שכל שפע וחיות הנשפעת לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה הרע בעיני ה' במעשה או בדיבור או בהרהורי עבירה וכו' הכל נשפע לו מהיכלות הסט"א המבוארים שם בוזה"ק. והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל השפעתו מהיכלות הסט"א או מהיכלות הקדושה שמהם נשפעות כל מחשבות טובות וקדושות וכו'. כי זה לעו"ז עשה האלקי' וכו'. והיכלות הסט"א מקבלים ויונקים חיותם מהתלבשות והשתלשלות השפע די"ס דנוגה הכלולה מבחי' טו"ר היא בחי' עה"ד וכו' כנודע ליי"ח. והנה יעקב חבל נחלתו כתיב. עד"מ כמו החבל שראשו א' למעלה וראשו השני למטה אם ימשוך אדם בראשו השני יגענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו להמשך. וככה ממש בשרש נשמת האדם ומקורה מבחי' ה"א תתאה הנ"ל הוא ממשך ומוריד השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך היכלות

אגרת התשובה

היכלות הסט"א כביכול שמשם מקבל מחשבותיו ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה לכן הוא נוטל חלק בראש וד"ל. וזהו שאמרו רז"ל אין בידינו לא משלות הרשעים וכו' בידינו דוקא כלומר בזמן הגלות אחר החורבן. וזהו בחי' גלות השכינה כביכול להשפיע להיכלות הסט"א אשר שנאה נפשו ית'. וכשהארם עושה תשובה נכונה אזי מסלק מהם ההשפעה שהמשיך במעשיו ומחשבותיו. כי בתשובתו מחויר השפעת השכינה למקומה. וזהו תשוב ה"א חתאה מבחי' גלות וכמ"ש ושכ' ה' אלקך את שכותך כלומר עם שכותך וכמאמר רז"ל והשיב לא נאמר וכו' :

פרק ז ואולם דרך האמת והישר לבחי' תשובה חתאה ה"א חתאה הנ"ל הם ב' דברים דרך כלל. הא' הוא לעורר רחמים העליונים ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקי שנפלה מאיגרא רמה חיי החיים ב"ה לבירא עמיקתא הן היכלות הטומאה והסט"א. ועל מקורה במקור החיים הוא שם הוי' ב"ה וכמ"ש וישוב אל הוי' וירחמו. פי' לעורר רחמים על השפעת שם הוי' ב"ה שנשתלשלה וירדה תוך היכלות הסט"א הטמאים להחיותם ע"י מעשה אנוש ותחבולותיו ומחשבותיו הרעות וכמ"ש מלך אסור ברהטים ברהיטי מוחא וכו' היא בחי' גלות השכינה כנ"ל. וזמן המסוגל לזה הוא בתיקון חצות כמ"ש בסידור בהערה עש"ב. וז"ש שם נפלה עמרת ראשינו אזי נא לנו כי הטאנו. ולכן נקרא הקדב"ה מלך עלוב בפרקי היכלות כמ"ש הרמ"ק ז"ל

אגרת התשובה

צז

כי אין לך עלבון גדול מזה. ובפרט כאשר יתבונן המשכיל בגדולת א"ס ב"ה ממב"ע וסב"ע כל א' וא' לפי שיעור שכלו והבנתו יתמרמר ע"ז מאד מאד: והב' לבטש ולהכניע הקליפה וספ"א אשר כל חוותה היא רק בחו' גסות והגבהה כמ"ש אם תגביה כגשר וכו'. והביטוש וההכנעה עד עפר ממש זוהי מיתתה וביטולה. והיינו ע"י לב נשבר ונדכה ולהיות נכזה בעיניו נמאס וכו'. וכמ"ש בווה"ק ע"פ זבחי אלקי' רוח נשברה לב נשבר ונדכה וכו'. כי כל קרבן מן הבהמה הוא לשם הוי' היא מדת הרחמים. אבל לשם אלקים היא מדת הדין אין מקריבין קרבן בהמה כ"א לשבר ולהעביר רוח הטומאה והספ"א וזהו רוח נשברה. והאיך נשברה רוח הספ"א. כשהלב נשבר ונדכה וכו'. והאיך נשבר הלב ונדכה. הנה מעט מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות הרבה כדוד המלך כמאמר רז"ל ע"פ ולבי חלל בקרבי שהרגו בתענית. אך עיקר הכנעת הלב להיות נשבר ונדכה והעברת רוח הטומאה וספ"א הוא להיות ממארי דרושבנא בעומק הדעת להעמיק דעתו ובינתו שעה אחת בכל יום או לילה לפני תיקון חצות להתבונן במה שפעל ועשה בחטאיו בחו' גלות השכינה כנ"ל וגם [גרס] לעקר נשמתו ונפשו האלקי' מחיי החיים ב"ה והורידה למקום הטומאה והמות הן היכלות הספ"א ונעשית בבחו' מרכבה אליהם לקבל מהם שפע וחיות להשפיע לגופו כנ"ל. וזהו שאמרו רז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים כלומר שחיהם נמשכים ממקום המות והטומאה (וכן מ"ש לא

אגרת התשובה

לא המתים יהללו כו' אינו כלועג לרש ח"ו אלא הכוונה על הרשעים שבחיהם קרויים מתים שמבלבלים אותם במחשבות זרות בעודם ברשעים ואינם חפצים בתשובה כגודע). ואף מי שלא עבר על עון כרת וגם לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הוצאת ז"ל וכה"ג אלא שאר עבירות קלות. אעפ"כ מאחר שהן פוגמים בגשמה ונפש האלקית וכמשל פנימת ופסיקת חבלים דקים כנ"ל. הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. ואפי' בכפילת חטא אחד פעמים רבות מאד. כמו שהמשיל הנביא החטאים לענן המאפיל אור השמש כמ"ש מחיתי כעב פשעך הם עבירות חמורות [המבדילים] בין פנימית השפעת שם הוי' ב"ה לנפש האלקית. כהבדלת ענן עב וחשך המבדיל בין השמש לארץ ולדריים עליה עד"מ. וכענן חמאתך הן עבירות קלות שאדם דש בעקביו המבדילים כהבדלת ענן קל וקלוש עד"מ. והנה כמו שבמשל הזה אם משים אדם נגד אור השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן מאפילות כמו מחיצה אחת עבה יותר. וככה ממש הוא בגמשל בכל עונות שאדם דש בעקביו ומכ"ש המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז וג"ע וש"ד. כמו העלמת עין מן הצדקה כמ"ש השמר לך פן יהי' דבר עם לבבך בליעל כו' ובליעל היא עע"א וכו'. והמספר בגנות חביו הוא לה"ר השקולה כע"ז וג"ע וש"ד וכל הכועס באלו עע"ז וכן מי שיש בו גסות הרוח. וכהנה רבות בגמרא. ות"ת כנגד כולן כמארז"ל ויתר הקב"ה על ע"ז וכו'. ולכן סדרו בק"ש שעל

המטה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד וכו'. מלבד שעפ"י הסוד כל הפגם באות יו"ד של שם הוי"ו כאילו נתחייב סקילה והפגם באות ה"א כאילו נתחייב שריפה ובאות וי"ו כאילו נתחייב הרג ובאות ה"א אחרונה כאילו נתחייב חנק. והמבטל ק"ש פוגם באות יו"ד ותפילין באות ה"א וציצית באות וי"ו ותפלה באות ה"א וכו'. ומזה יכול המשכיל ללמוד לשאר עונות וחטאי' וביטול תורה כנגד כו"ן :

פרק ח והנה אחרי העמקת הדעת בכל הנ"ל יוכל לבקש באמת מעומקא דלבא כרוב רחמין מזה פשעי וכו'. כי אזי תקבע בלבו באמת גודל הרחמנות על בחי' אלקות שבנפשו ושלמעלה כנ"ל. וכזה יעורר רחמים העליונים מי"ג מדה"ד הנמשכות מרצון העליון ב"ה הנרמו בקוצו של יו"ד שלמעלה מעלה מבחי' ההשפעה הנשפעת מאותיות שם הוי"ו. ולכן הי"ג מדות הרחמים מנקים כל הפגמים וכמ"ש נושא עון ופשע ונקה. ושוב אין יניקה להחיצונים והסמ"א מהשפעת ה"א תתאה כנ"ל (וכזה תשוב ה"א תתאה למקומה להתייחד ביה"ו וד"ל). וכן ממש למטה בנפש האלקות שבאדם שוב אין עונותיכם מברילים וכמ"ש ונקה מנקה הוא לשבים לרחוץ ולנקות נפשם מלבושים הצואים הם החיצונים כמ"ש בגמ' מלפפתו וכו'. ומאחר שרוח עברה ותטהרם אזי הוכל נפשם לשוב עד הוי"ו ב"ה ממש ולעלות מעלה מעלה למקורה ולדבקה בו ית' ביחוד נפלא. כמו שהיתה מיוחדת בו ית' בתכלית היחוד במרם שנפחה ברוח פיו ית' לירד למטה ולהתלבש בגוף

בנוף האדם (וכמו עד"מ באדם הנופח ברוח פיו במרם שיוצא הרוח מפיו הוא מיוחד בגפשו) וזו היא תשובה שלימה. והנה בח' יחוד זה ותשובה זו היא בח' תשובה עילאה שלאחר תשובה תתאה וכמ"ש בזה"ק בר"מ פ' גשא תשובה עילאה היא דיתעסק באורי"י בדחילו ורחימו דקדב"ה וכו' דאיהו בן י"ה בינה וכו' (ומעלת בעלי תשובה על צדיקים גמורים בזה היא כמ"ש בזה"ק פ' חיי ישרה דאינון משכי עליהו ברעותא דלכא יתיר ובחילא סגי לאתקרבא למלכא וכו'): **פרק ט וביאור הענין כמ"ש בזה"ק ותיקוני בכמה מקומות . דבינה איהו תשובה**

עילאה והאם רובצת על האפרוחים וכו'. דהיינו שע"י שמתבונן בגדולת ה' בהעמקת הדעת ומליד מרוח בינתו דו"ר שכליים ובטוב טעם ודעת כענין שנא' לאהבה את ה' אלקך משום כי הוא חיך וכו' ולא די לו באהבה טבעית המסותרת לכד וכו'. וכן בידאה ופחד או בושה וכו' כנודע . אזי נקראת האם רובצת על האפרוחי' וכו' . והנה עיקר האהבה היא אתדבקות רוחא ברוחא כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו וכו' כנודע . וע"ז נאמר ובכל נפשך שהם הם כל חלקי הנפש שכל ומדות ולבושיהם מחשבה דיבור ומעשה לדבקה כולן בו ית' דהיינו המדות במדותיו ית' מה הוא רחום וכו' . והשכל בשכלו וחכמתו ית' הוא עיזן התורה דאורייתא מחכמה נפקא . וכן המחשבה במחשבתו ית' והדיבור בדבר ה' זו הלכה וכמ"ש ואשים דברי בפך ודברי אשר שמתי בפך . והמעשה הוא מעשה הצדקה להחיות רוח שפלים כמ"ש כי ששת ימים עשה ה' וכו'

וכו' כנודע במ"א. וזו היא אתדבקת דרוחא ברוחא בתכלית הדביקות והיחוד כשהיא מהמת אהבה וכו'. ולפי שפגם הברית בהוצאת ז'ל ואצ"ל בעריות או שאר איסורי ביאה דאורייתא או דרבנן (כי חמורים ד"ס וכו') פוגם במוח לכן תיקונו הוא דיתעסק באורייתא דמחכמה נפקא. וז"ש בתנא דבי אליהו אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים וכו'. והיינו כמשל חבל הנפסק וחוזר וקושרו שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל. וככה הוא בתכל נחלתו וכו'. וז"ש בחדר ואמת יכופר עון וכו' ואין אמת אלא תורה וכו'. ועון בית עלי בזבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר בתורה וגמ"ח כדאי' בספ"ק דר"ה:

פרק י והנה תשובה עילאה זו דאתדבקתא דרוחא ברוחא ע"י תורה וגמ"ח. היא בבחי' המשכה מלמעלה למטה להיות דבר ה' ממש בפיו וכמ"ש ואשים דברי בפיך. וימינו תחבקני בגמ"ח דחסד דרועא ימינא וכו'. אבל אדם התחתון צריך לילך ממדרגה למדרגה ממש למעלה היא בחי' תשובה עילאה ואתדבקת רוחא ברוחא בכוונת הלב בתפלה ובפרט בק"ש וברכותיה. כדי לומר ואהבת כו' בכל לבבך ובכל נפשך וכו' באמת לאמיתו. וכן והיו הדברים האלה וכו' ודברת בס וכו' להיות דבר ה' בפיו באמת ואין אמת וכו'. וכן לקיים כל המצות כמ"ש אשר קדשנו במצותיו כמו הרי את מקודשת לי היא בחי' קדש העליון לשון פרישות והבדלה שאינו יכול

יכול להתלבש תוך עלמין משום דכולא קמיה כלא חשיב אלא בבחי' טובב כ"ע הוא רצון העליון ב"ה וכו' כמ"ש בלק"א פמ"ו. וגם אחר התפלה אומרים אליך ה' נפשי אשא דהיינו לאתדבקא רוחא ברוחא כל היום וכו'. וכל זה ע"י ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה בהעמקת הדעת בשתים לפנייה ובפסוקי הזמרה כנדע. ומאחר שהתפלה היא בחי' תשובה עילאה צריך להקדים לפנייה בחי' תשובה תתאה. וז"ש רז"ל במשנה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש ופרש"י הכנעה והיא בחי' תשובה תתאה לעורר רחמים כנ"ל וכדיליף התם בגמ' מקרא דכתיב והיא מרת נפש. אכן בברייתא שם ת"ר אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה. ועכשיו ברור יתום הוה שאין הכל יכולין להפוך לבם כנגע מן הקצה. אזי עצה היעוצה להקדים בחי' תשובה תתאה בתיקן חצות כנ"ל. ומי שא"א לו בכל לילה עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבוע לפני יום השבת כנדע ליודעים שהשבת היא בחי' תשובה עילאה ושבת"ת אותיות תש"ב אנוש כי בשבת היא עליות העולמות למקורם כו' ובפרט תפלות השבת וד"ל. (ובזה יובן מ"ש שובה אלי כי גאלתיך פי' כי מאחר שמחיתי כעב פשעיך היא העברת הסמ"א וגאלתיך מן החיצונים בהתעוררות רחמים עליונים באתערותא דלתתא בתשובה תתאה כנ"ל אזי שובה אלי בתשובה עילאה):

פרק יא ואמנם להיות כלכו ההכנעה היא בחי' תשובה תתאה כנ"ל וגם השמחה בה' שתיהן ביחד. כבר מילתא אמורה בלק"א ס"פ ל"ד

אגרת התשובה

ק

ל"ד. כמ"ש בזה"ק תהיה תקיעא בלבאי מסטרא דא
וכו' ובצירוף עוד האמונה והבטחון להיות נכון לבו במוח
בה' כי חפץ חסד הוא וחנן ורחום ורב לסלוח תיכף
ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' (כרוב רחמך
מחה פשעי כבסני מהרני וכל עונותי מחה וכו') בלי
שום ספק וס"ם בעולם. וכמו שאנו מברכין בכל
תפלת י"ח תיכף שמבקשים סלח לנו כו' ברוך אתה ה'
חנן המרבה לסלוח והרי ספק ברכות להקל משום
חשש ברכה לבטלה אלא אין כאן שום ספק כלל
מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו. ואילו לא היינו
חוזרים ורוטאים היינו נגאלין מיד כמו שאנו מברכין
בא"י גואל ישראל. והרי אפי' במדת ב"ז כן שצריך
האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה ולא
יהא אכזרי מלמחול ואפי' בקוטע יד חבירו כדאי'
בגמ' בספ"ח דב"ק. ואם ביקש ממנו ג"פ ולא מחל
לו שוב א"צ לבקש ממנו. והנבעונים שביקש דוד
המלך ע"ה מהם מחילה בעד שאול שהמית את
הנבעונים ולא רצו למחול גזר דוד עליהם שלא יבאו
בקהל ה' שהם רחמנים וכו' כדאי' בפ"ח דיבמות.
ובמדת הקדב"ה עאב"ז לאין קץ. ומה שמשבחים ומברכים
את ה' חנן המרבה לסלוח המרבה דייקא וכמ"ש
בעזרא ורב לסלוח. דהיינו שבמדת ב"ז אם יחטא איש
לאיש וביקש ממנו מחילה ומחל לו ואח"כ חזר לסורו
קשה מאד שימחול לו שנית ומכ"ש בשלישית ורביעית.
אבל במדת הקב"ה אין הפרש בין פעם א' לאלף
פעמים כי המחילה היא ממדת הרחמים ומדותיו
הקדושות אינן בבחי' גבול ותכלית אלא בבחי' א"ס
כמ"ש

אגרת התשובה

כמ"ש כי לא כלו רחמיו. ולגבי ברו' א"ס אין הפרש כלל בין מספר קטן לגדול דכולא קמיו בלא ממש חשיב ומשוה קטן וגדול וכו'. ולכן מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה וכל החטאי שמתוודים בעל חטא מדי שנה אף שחזר ועבר עליהם חזר ומתודה עליהם ביוה"כ בשנה הבאה וכן לעולם. ובכל שנה ושנה לאו דוקא אלא כמו כן בכל יום ויום ג"פ מברכו' בא"י חנון המרבה לסלוח וכמארו"ל תפלה כנגד תמידין תקנוה. ותמיד של שחר הו' מכפר על עבירות הלילה ותמיד של בין הערביים על של יום וכן מדי יום ביום לעולם. אלא שיוה"כ מכפר על עבירות המזרות. והתמיד שהוא קרבן עולה מכפר על מ"ע בלבד. וכן התפלה בזמן הזה עם התשובה כג"ל. ואין זה אחטא ואשוב. כי היינו דוקא שבשעת החטא היה יכול לכבוש יצרו אלא שסומך בלבו על התשובה ולכן הואיל והתשובה גורמת לו לחטוא אין מספיקין וכו'. ואף גם זאת אין מספיקין דייקא. אבל אם החק ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו. אבל אנו שמבקשים בכל יום סלח לנו אנו מקדימין לבקש והחזירנו בתשובה שלימה לפניך דהיינו שלא נשוב עוד לכסלה וכן ביוה"כ מבקשים יהי רצון מלפניך שלא אחטא עוד מספיקין ומספיקין כמארו"ל הבא לטהר מסייעין אותו הבא דייקא מיד שבא ואי לזאת גם הסליחה והמחילה היא מיד. ומ"ש וחטאתי נגדי תמיד אין המכוון להיות תמיד עצב גבוה חז' דהא כתיב בתרי' תשמעני ששן ושמחה וכו' ורוח נדיבה חסמכני וכו' ומשום שצ"ל כל ימיו בתשובה עילאה

שהיא

שהיא בשמחה רבה כנ"ל אלא נגדי דייקא כמו ואתה
 תתיצב מנגד מנגד סביב לאהל מועד יחנו ופרש"י מרחוק.
 והמכוון רק לבלתי רום לבבו ולהיות שפל רוח בפני
 כל האדם כשהיה לזכרון בין עיניו שחטא נגד ה'.
 ואדרבה לענין השמחה יועיל זכרון החטא ביתר שאת
 בכדי לקבל בשמחה כל המאורעות המתרגשות ובאות
 בין מן השמים בין ע"י הבריות בדיבור או במעשה
 (וזה עצה טובה להנצל מכעס וכל מיני קפידא וכו')
 וכמארז"ל הנעלבים ואינן עולבין שומעו' חרפתם ואין
 משיב' עושים מאהבה ושמו' ביסורי' וכו' וכל'
 המעביר על מדותיו מעבירי' לו על כל פשעיו :

פרק יב וטעם השמחה ביסורי הגוף לפי שהיא
 טובה גדולה ועצומה לנפש
 החוטאת למרקה בעה"ז ולהצילה מהמיוק בגיהנם
 (בפרט בדורותינו אלה שאין ביכולת להתענות כפי
 מספר כל הצומות שבתיקוני התשובה מהאר"י ז"ל
 הצריכות למיוק הנפש להצילה ממיוק בגיהנם)
 וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בהקדמה לפי' איוב שאפי' יסורים
 של איוב ע' שנה אין להן ערך כלל ליסורי הנפש
 שעה אחת בגיהנם כי אש א' מששים וכו'. אלא לפי
 שעה"ז חסד יבנה וביסורין קלין בעה"ז ניצול מדיני'
 קשים של עוה"ב כמשל הילוך והעתקת הצל בארץ
 טפח לפי הילוך גלגל השמש ברקיע אלפים מילין
 וכו'. ויחר על כן לאין קץ הוא בנמשל בבחי'
 השתלשלות העולמות מרום המעלות עד עוה"ז
 הגשמי. וכנודע ממ"ש בזה"ק מענין עליות עולמות
 העליוני'

העליוני" באתערותא דלחתא בהקרבת עוף אחד בן
 יונה או תור ע"ג המזבח או קומץ מנחה. וכן הוא
 בכל המצות מעשיות כגודע מהארו"ל. וז"ש רז"ל
 ע"פ והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו
 מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה וכו'
 (וכמ"ש לעיל בענין אשר קדשנו במצותיו וכו' בחי'
 סוכ"ע וכו') וככה ממש הוא בענין שכר ועונש
 כמארו"ל שכר מצוה מצוה וכו' וכמ"ש במ"א. ודעת
 לגבון נקל ומשכיל על דבר ימצא טוב:

